

DOI: [10.32702/2307-2105-2019.6.42](https://doi.org/10.32702/2307-2105-2019.6.42)

УДК 502.11-047.44:502.131

*В. В. Гобела,
старший викладач кафедри менеджменту,
Львівський державний університет внутрішніх справ
ORCID: 0000-0001-7438-2329*

ТЕОРЕТИЧНИЙ АНАЛІЗ ЕКОЛОГІЗАЦІЇ ЯК СУСПІЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО ФЕНОМЕНУ

*Volodymyr Gobela
Lviv state university of internal affairs*

THEORETICAL ANALYSIS OF GREENING AS A SOCIO-ECONOMIC PHENOMENON

Наголошено на основних екологічних проблемах та загрозах, що виникають на сучасному етапі існування суспільства. Проаналізовано основні соціальні, економічні та екологічні проблеми, що постали перед суспільством. Вказано на необхідності детального розгляду та ідентифікації поняття «екологізація». Сформульовано мету даного дослідження: здійснити теоретичний аналіз поняття екологізація. Визначено при цьому конкретні цілі проведення даного дослідження, серед них виділено наступні: розглянути методологічні підходи щодо трактування поняття екологізація; провести категоріально-змістовну характеристику поняття екологізація; здійснити структурування екологізації як соціально-економічного феномену. Вказано на доцільність та необхідність розгляду поняття екологізація та встановлення його місця в системі суспільно-економічних наук, зокрема економічного безпекознавства. Розглянуто основні підходи до визначення поняття «екологізація». Проведено аналіз останніх публікацій по даній тематиці вітчизняних та зарубіжних авторів. Наведено приклади ряду визначень даного поняття відомими науковцями. Наголошено не тільки на різноманітності визначень даного поняття, але й на теоретичних підходах до визначення даного поняття. Встановлено, що термін екологізація застосовується в різних сферах життєдіяльності та має багато варіантів застосування в поєднанні з іншими поняттями. Відповідно дане поняття є поліаспектним та поліфункціональним застосування. Обґрунтовано необхідність розгляду даного поняття в декількох аспектах. Відповідно зроблена спроба розгляду поняття в декількох аспектах. Сформульовано оптимальне визначення даного поняття в залежності від сфери його застосування. Стверджується, що поняття «екологізація» вживається на різних рівнях. Відповідно проведено структурування розгляду поняття екологізація в залежності від сфери та рівня застосування. Встановлено основних суб'єктів та об'єктів екологізації. Визначено та обґрунтовано основні форми екологізації. Зроблено висновки стосовно необхідності подальшого вивчення даного поняття та його детальної структурування та класифікації в системі суспільно-економічних наук.

The main environmental problems and threats that arise at the present stage of society's existence are emphasized. The main social, economic and environmental problems facing the society are analyzed. Specifies the need for detailed consideration and identification of the concept of "greening". The purpose of this research is formulated: to carry out a theoretical analysis of the

concept of greening. Specifically, the specific objectives of this study, among them are the following: to consider the methodological approaches to the interpretation of the concept of greening; to carry out categorically-meaningful description of the concept of greening; to structure the greening as a socio-economic phenomenon. The expediency and necessity of considering the concept of greening and establishing its place in the system of social and economic sciences, in particular, economic security science, is indicated. The main approaches to the definition of "greening" are considered. The analysis of recent publications on this topic of domestic and foreign authors has been carried out. Examples of a number of definitions of this notion are given by well-known scholars. It is emphasized not only on the variety of definitions of this concept, but also on theoretical approaches to the definition of this concept. It is established that the term greening is used in various spheres of life and has many options for use in combination with other concepts. Accordingly, this concept is a poly-dimensional and multifunctional application. The necessity of considering this concept in several aspects is substantiated. Accordingly, an attempt has been made to consider the concept in several respects. The optimal definition of this concept is formulated depending on the sphere of its application. It is argued that the concept of "greening" is used at different levels. Accordingly, the structuring of the concept of greening has been carried out, depending on the scope and level of application. The basic subjects and objects of greening are established. The basic forms of greening are determined and substantiated. Conclusions are made regarding the need for further study of this concept and its detailed structuring and classification in the system of social and economic sciences.

Ключові слова: *Екологізація; зелена економіка; економічний розвиток; структуризація; природокористування; еколого-економічне безпекознавство.*

Keywords: *Ecologization; green economy; economical development; structuring; nature management; ecological and economic security science.*

Постановка проблеми. Сучасний економічний розвиток характеризується інтенсивним використанням природних ресурсів, значним виснаженням їх запасів, нераціональним природокористуванням, і як наслідок – значне зростання глобальних екологічних загроз та катастрофічний стан навколишнього природного середовища. В свою чергу процеси глобалізації, окрім забезпечення економічного розвитку призводять до виникнення глобальних екологічних проблем. Разом з тим значна частина населення знаходиться поза межею бідності та відчуває дефіцит в продуктах харчування та питній воді. Спостерігається значний рівень стратифікації населення. Тобто соціального розшарування за рівнем доходів, витрат, освіти тощо. Можна стверджувати про наростання соціальної несправедливості у світовому масштабі, адже рівень економічного добробуту країн є доволі диференційованим, а рівень збитків, що завдаються довіллію однаковий. Екологічні загрози та катастрофи не поширюються тільки в межах адміністративних кордонів країни. Постійно зростаюча кількість населення та закон зростання потреб населення є тими рушійними силами, що стимулюють ріст виробництва та споживання різноманітних благ. В той час стан навколишнього природного середовища вимагає негайного зменшення кількості шкідливих речовин, що потрапляють в екосистеми. В результаті створюється ситуація, вихід з якої, знайти важко. Виникає гостра необхідність у формуванні нової системи суспільно-економічного розвитку, що повинна враховувати як економічні і соціальні, так і екологічні цілі. Все це спричиняє актуальність появи поняття «екологізація». Варто відзначити, що наданий час, впровадження та стрімкий розвиток процесів екологізації характерний для всіх сфер діяльності людини.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Поняття «екологізація» та всі підходи, що пов'язані з розкриттям змісту цього поняття досліджувалися вітчизняними та зарубіжними науковцями. Вагомий вклад в розгляд даних питань внесли такі вітчизняні науковці як В.С. Кравців, Л.Р. Лиска, І.М. І.П. Магазинщикова, С.В. Мішенін, Сянякевич, Е.П. Семенюк, Ю.Ю. Туниця, В.Я. Шевчук та ін.

Цілі та завдання дослідження. Основними завданнями даного дослідження є:

- розглянути методологічні підходи щодо трактування змісту поняття «екологізація»;
- розкрити категоріально-змістовну характеристику поняття «екологізація»;
- здійснити структуризацію екологізації як особливого соціально-економічного феномену.

Вклад основного матеріалу. Глобальне поширення ідеї гармонізації економіко-соціального та екологічного розвитку, у наукових колах, отримало назву концепції «зелена економіка»[1]. Зелена економіка – це система економічної діяльності, пов'язана з виробництвом, розподілом та споживанням товарів та послуг, які призводять до підвищення добробуту людини впродовж тривалого часу. При цьому не завдається екологічної шкоди довіллію на такому рівні, який може загрожувати прийдешнім поколінням повним або частковим знищенням біологічного різноманіття природи»[2].

Слід зауважити, що ряд британських вчених, на чолі з Девідом Пірсом, запропонували нову модель

економіки, в центрі уваги якої знаходиться довкілля. Тобто, згідно їх підходу, економічна система є залежним елементом в природному середовищі та є залежною від нього. Враховуючи це положення, можна стверджувати, що економічна система є частиною природного середовища та об'єктивно існує в ньому. Оскільки питання збереження довкілля та нормальних умов функціонування прийдешніх поколінь визначає майбутні умови існування самої економічної системи, як її складової частини. В такому разі, граничні відхилення стану природної системи безпосередньо впливають на стан економічної системи в коротко- або довгостроковому періоді. Надмірне використання природних ресурсів призведе до системних порушень (збоїв) в системі світової економіки загалом. Таким чином виникає потреба в дієвих заходах з метою покращення кризової екологічної ситуації, що склалась в світі. Актуальним стає поняття екологізації, в першу чергу екологізації світової економіки, з метою переходу на засади сталого розвитку[3]. Суть даних ідей передбачає розвиток заходів спрямованих на екологізацію виробництва та всіх суспільних процесів, шляхом стимулювання залучення інвестицій у природоохоронну сферу та розробку державних програм стимулювання еколого-орієнтованого розвитку національних економік.

Термін «екологізація» з'явився в науковому тезаурусі відносно недавно. Тому відсутня однозначність щодо однозначного тлумачення даного поняття. Існує багато різних підходів до його визначення, оскільки сам термін є поліаспектним та багатозначним. Прикладів застосування даного поняття є досить багато, зокрема воно застосовується в таких словосполученнях: екологізація науки та освіти, екологізація природокористування, екологізація виробництва, екологізація суспільного розвитку, екологізація економічного, соціального та духовного розвитку, екологізація економіки, екологізація світової економіки, екологізація виробництва, сільського господарства; екологізація ринкової економіки, екологізація суспільного виробництва, екологізація продукції, екологізація ціноутворення тощо. У нормативно-правових актах, зокрема в Концепції національної екологічної політики України до 2020 р., поняття екологізація зустрічається в таких словосполученнях: екологізація транспорту, екологізація енергетики, екологізація промисловості, екологізація агропромислового комплексу, екологізація господарської діяльності, екологізація суспільного виробництва. Варто зазначити, що нещодавно, дане поняття увійшло до Лісотехнічного термінологічного словника[4].

Зокрема, заслуговує на увагу трактування даного поняття професором Шевчуком В.Я., який визначає дане поняття наступним чином: «процес проникнення ідей, знань, законів екології, екологічного мислення в інші сфери науки, виробництва, в життєдіяльність суспільства, держави»[5]. Тобто, проникнення екологічних аспектів у всі сфери діяльності та управління. Даний процес повинен забезпечуватись методами екологічного управління. Шляхом прийняття екологічного імперативу за основу функціонування суспільства. Таким чином можна сформулювати нову етичну систему існування людини в сучасному світі, як його невід'ємної частини[5].

Виходячи із згаданих положень варто відмітити, що основне завдання процесу екологізації полягає в тому, щоб зробити екологічні вироби та послуги привабливим та ефективним товаром для національної економіки[5]. Саме такий підхід є виключно економічним механізмом реалізації екологічної політики. Основні принципи екологізації повинні співпадати з основними принципами функціонування ринкової економіки. Потрібно підвищити рентабельність екологічних товарів, з метою завоювання ними значної частки ринку споживання. Це дасть змогу провести гармонізацію принципів екологічної безпеки та принципів економічної безпеки. Та може стати дієвим методом переходу національної економіки на шлях сталого розвитку та «зеленої економіки».

Крім вищезазначених підходів, варто зазначити що існують інші підходи до визначення цього поняття. Зокрема, Л.Г. Мельник розглядає «екологізацію» як процес постійного екологічного удосконалення, що спрямований на подолання загрозливих факторів впливу на екосистеми. Це потреба в заходах захисту навколишнього природного середовища[6].

Варто погодитися із думкою професора І.М. Синякевича, який підсумовуючи різноманітність підходів та визначень даного поняття стверджував, що термін «екологізація» вживається для позначення:

- будь-яких видів людської діяльності;
- інструментів політики, зокрема екологічної, лісової тощо;
- природокористування;
- економічних систем;
- суспільного розвитку[7].

Розглянуті визначення поняття «екологізація» мають на меті, перш за все, сформулювати нову систему мислення та сприйняття об'єктивної дійсності у сфері природокористування та економічного розвитку. Таким чином основою цих процесів є екологізація освіти та науки, з метою зміни суспільно пануючої думки, стосовно способу використання ресурсів природи. Досягнення такого ефекту можливе шляхом наскрізного проникнення ідеї екологізації у всі сфери життєдіяльності людини. Це забезпечується екологізацією початкової та вищої освіти, екологізацією наукової думки, екологізацією діяльності підприємств, екологізацією регіональної політики місцевих органів виконавчої влади, екологізацією державної політики та екологізацією міжнародної та глобальної економічної політики. Даний спосіб передбачає добровільне переорієнтування економічної системи, за рахунок формування нового світосприйняття суб'єктів господарювання та відповідно формування нової регіональної, галузевої та державної екологічної та економічної політики.

Проте, всі розглянуті нами підходи до визначення поняття «екологізація», трактують дане поняття через вираження його як процесу. Вважаємо, що дане поняття є багатофункціональне та поліаспектне. Відповідно пропонуємо розглянути дане поняття у вузькому та широкому розумінні. В широкому розумінні поняття «екологізація» доцільно розглянути в таких аспектах:

- філософська концепція;

- відносини;
- діяльність;
- процес;
- засіб впливу.

У більш вузькому розумінні поняття «екологізація» можна розглядати в розрізі наступним чином: екологізація науки; екологізація освіти; екологізація суспільних відносин; екологізація природокористування; екологізація виробництва; промисловості; економічної діяльності; економічних систем; економіки; суспільного розвитку; соціального розвитку тощо.

Таким чином, стрімкий ріст кількості населення та зростання сукупного попиту вимагає відповідного рівня економічного та соціального розвитку. Що, в свою чергу, призводить до зростання рівня деструктивного впливу на екологічну систему. В результаті гармонізація економічного та екологічного розвитку стає першочерговим пріоритетом суспільного розвитку. Екологізація є способом та методом вирішення даних проблем. Тому вважаємо за доцільне розгляд даного поняття як елементу філософського світогляду. Стратегії розвитку теперішнього та майбутніх поколінь, що передбачає прагнення постійного екологічного вдосконалення всіх напрямів, форм та методів взаємодії людини з природою. Отже, як *філософську концепцію* екологізацію слід розглядати як систему поглядів на світ в цілому, основні цілі, принципи та цінності, обумовлені цими поглядами, що передбачають постійне екологічне удосконалення форм, методів та способів взаємодії людини з природою з метою забезпечення гармонійного цивілізаційного розвитку.

Дане поняття розглядається і як *відносини*. Тобто відносини, що виникають між різними суб'єктами як на міжнародному, державному, так і на місцевому рівні та виступають складовою частиною міжнародних, економічних та суспільно-політичних відносин тощо. Отже, під екологізацією, як відносинами слід розуміти наступне: сукупність різних форм взаємодії та зв'язків між основними суб'єктами суспільних відносин, які встановлюються в процесі їхньої спільної практичної та духовної діяльності з метою покращення відтворення, охорони і використання ресурсів довкілля.

Як зазначалося раніше, найбільш розповсюдженим є використання поняття екологізації як *процесу*. З такої точки зору, екологізація являє собою трансформацію економічних, соціальних та політичних процесів на екологічно прийнятні та безпечні.

Поняття екологізації можна розглядати як певні види діяльності. Насамперед практичної, що забезпечує екологічне вдосконалення різноманітних процесів та має на меті трансформацію суспільного розвитку в екологічно прийнятну форму. А також пізнавальна діяльність, що представлена низкою відкриттів та розробок в даній сфері. Також вважаємо цілком прийнятно розглядати екологізацію як певну функцію системи. Що об'єднує певні види діяльності, роботи та ролей в соціо-економічній системі. Тому слід розглянути дане поняття і як діяльність. В такому разі вважаємо, що це всі види людської діяльності, спрямовані на покращення відтворення, охорони і використання ресурсів довкілля[7].

Також вважаємо гостру необхідність в розгляді поняття «екологізація» як засобу впливу на суспільно-економічний розвиток. Тобто екологізацію в певних аспектах виступає у вигляді інструменту, в тому числі політики, економічної, екологічної, державної тощо. В такому розумінні можна вважати, що екологізація являє собою імплементацію екологічної домінанти в функціонування соціально-економічної системи шляхом впровадження адміністративних, політико-правових, економічних, культурно-освітніх та інших заходів.

Також слід зауважити, що при дослідженні даного поняття, варто враховувати його багатогранність та багатофункціональність. Йдеться про те, що дане поняття проявляється в різних сферах та на різних рівнях. Тому виникає необхідність структуризації даного поняття. Перш за все необхідно визначити сфери застосування поняття «екологізація».

Вважаємо, що застосування даного поняття притаманне таким сферам:

- економічній;
- соціальній;
- політичній;
- духовній.

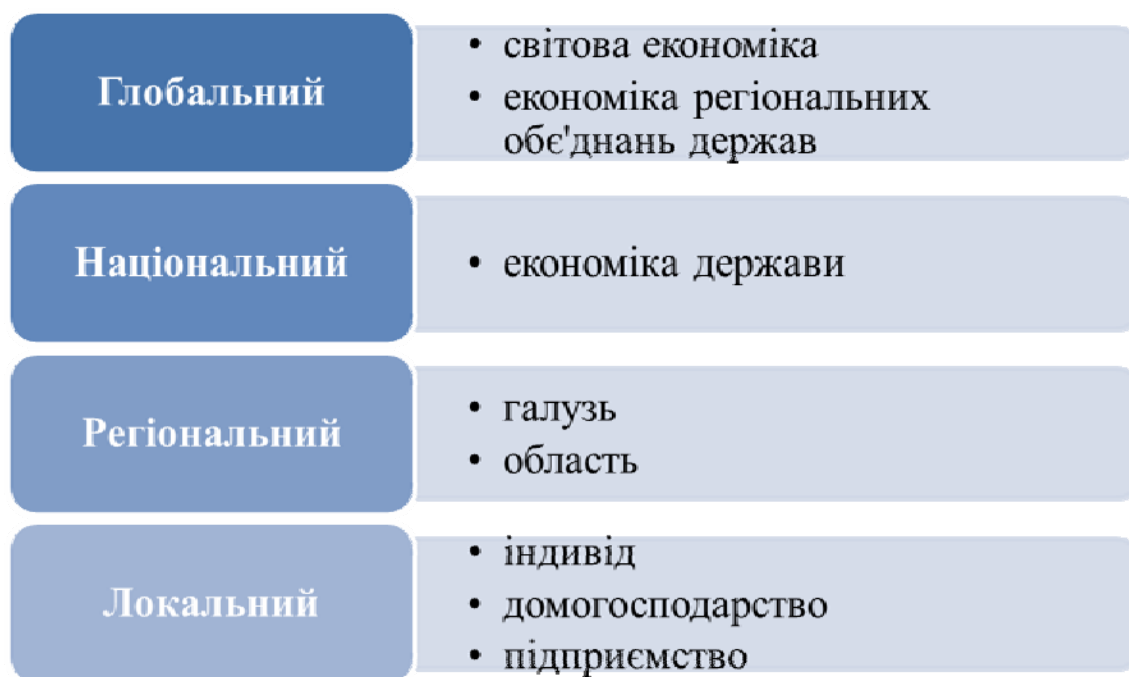
Даний поділ спричинений тим, що традиційно виділяється чотири сфери земної цивілізації: духовна, соціальна, економічна та екологічна сфери, які перебувають у взаємозв'язку та взаємозалежності. Найбільшого впливу зазнає екологічна сфера. Дуже прикро, що даний вплив, має деструктивний та вельми негативний вплив на неї. Виникає потреба вдосконалення екологічної сфери життєдіяльності, що може бути реалізовано через зменшення сукупного негативного впливу усіх цих зазначених сфер. Попри те, що політична сфера розглядається як складова частина соціальної сфери, ми виділяємо її як самостійну сферу, в силу низки причин. До соціальної сфери в рівній мірі належить освіта, наука, культура, медицина, спорт, житлово-комунальне господарство тощо. Тобто, та складова суспільної діяльності, що спрямована на задоволення першочергових потреб людини, водночас забезпечує моральний та фізичний розвиток індивіда та суспільства загалом. Політична сфера, виділена нами, окремою складовою через зростання її значущості та розміру сукупного впливу на суспільство в останні десятиліття. Мається на увазі такі події: зміна політичної ситуації на початку 90-років, а саме здобуття незалежності; євроінтеграційні процеси та перспектива в ступу або ж укладання угоди про асоціацію з ЄС; агресія Російської Федерація та тимчасова окупація частини території нашої держави. Всі ці події мають значний вплив на суспільну діяльність загалом. Внаслідок перелічених змін, відбувається зміна екологічної, економічної та соціальної політики держави. Якщо в результаті здобуття незалежності ми могли спостерігати позитивні зміни стосовно екологічної сфери, то початок російської агресії та так-звана «гібридна» війна має значний негативний вплив. Значна частина коштів державного бюджету виділяється на потреби

захисту державності, відповідно соціально-економічна та екологічна політика пересуваються на другорядний план та обсяг їх фінансування значно зменшується. Саме тому, враховуючи значний вплив політичних подій та процесів на суспільну діяльність, пропонується виокремити політичну сферу застосування екологізації.

Враховуючи поліфункціональність поняття «екологізація», доцільно було б здійснити структурузацію даного поняття за рівнями застосування[8].

- глобальний;
- національний;
- регіональний;
- локальний.

Екологізація - це поняття, що потребує розгляду на різних рівнях. Оскільки дана діяльність здійснюється різними суб'єктами та в різних масштабах. Для більш детального розгляду та структурузації даного поняття слід поєднати в одній системі сфери та рівні екологізації. Для прикладу екологізація в економічній сфері матиме наступну структуру.(рис. 1).

Рис. 1. Структура розгляду поняття «екологізація» в економічній сфері

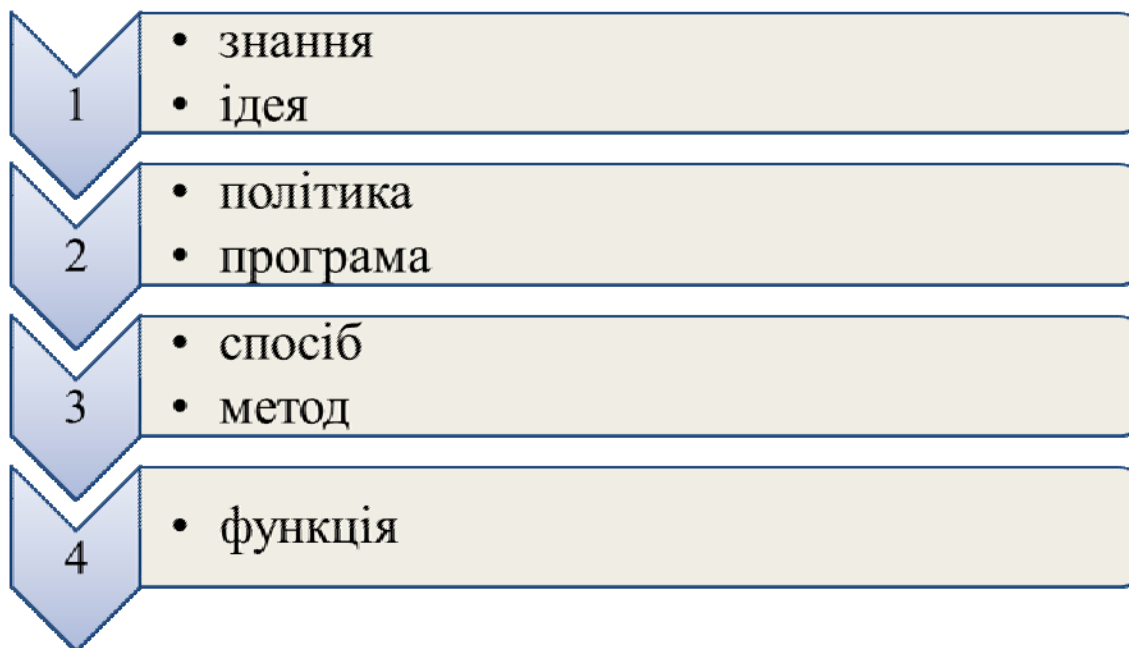
Вважаємо за доцільне структурузацію даного поняття за об'єктами та суб'єктами екологізації. Відповідно це поділ за основними об'єктами, де можна простежити прояв екологізації та основними суб'єктами забезпечення, здійснення та реалізації екологізації. Отже, за об'єктами поняття «екологізація» можна структурувати наступним чином:

- мислення;
- поведінка;
- діяльність;
- відносини.

Структуризація екологізації за суб'єктами передбачає наступний поділ:

- особа;
- домогосподарство;
- підприємство;
- соціальні інститути;
- держава;
- міжнародні організації.

Поліаспектність розгляду поняття екологізація передбачає різні форми прояву даного поняття. Відповідно вважаємо, що основними формами екологізації є: знання, ідея, політика, спосіб, метод, функція.

Рисунок 2. Форми прояву екологізації

Така структуризація проведена за зовнішнім проявом змісту поняття екологізація. Тобто формою прояву екологізації є знання та ідеї, що включають в себе наявні дослідження та перспективу нових розробок. Подальша трансформація даних ідей та знань реалізується у формі політики та програм екологізації. Практичний аспект екологізації представлена у формі способу та методу. З метою в трансформації та модернізації соціо-економічних системи відповідно до вимог екологічної системи вважаємо за необхідне виділення екологізації також у формі функції.

Висновки. Наявність глобальних екологічних проблем вимагає негайних заходів щодо їх подолання та відтворення навколишнього природного середовища. Адже сучасна світова економічна система, в процесі забезпечення розвитку, не враховує негативний вплив на екологічну систему. Що призводить до подальшого нищення екосистеми нашої планети. Вважаємо, що ефективне функціонування екологічної та соціально-економічної системи неможливе без розробки системи заходів щодо ліквідації наслідків екологічних катастроф. Оскільки певна множина цих негативних проявів не є контрольованою та прогнозованою. До того ж теперішній стан екологічної системи потребує негайного «оздоровлення», з метою збереження довкілля для прийдешніх поколінь. Виникає необхідність формування дієвого механізму подолання даних проблем. Одним із способів вирішення даного питання та основним напрямом подальшого розвитку людства є екологізація суспільного розвитку та всіх економічних, соціальних, духовних та екологічних процесів.

Проведений нами аналіз вказує на необхідність подальшого детального розгляду та ідентифікації поняття «екологізація», формування єдиних підходів до визначення даного поняття та його структурно-функціональної характеристики. Можна стверджувати, що це поняття є складним, багатофункціональним та поліаспектним. Відповідно для формування визначення даного поняття та його місця в системі суспільно-економічних наук було запропоновано системний підхід. Це дало змогу структурувати поняття «екологізація» відповідно до певних ознак (сфери застосування, рівні, суб'єкти, об'єкти, сфери). Вважаємо, що особливу увагу слід приділити розгляду даного поняття через призму еколого-економічного безпекознавства.

Список літератури.

1. Pearce D. Blueprint for a green economy / David Pearce, Anil Markandya, Edward Barbier. – London: Earthscan Publications Ltd, 1989. – 193 p.
2. Чмир О. С. Зелена економіка: сутність, цілі та базові принципи / О. С. Чмир, Н. П. Захаркевич. // Економічний вісник Донбасу. – 2013. – С. 54–62.
3. Pearce D. Blueprint 2: Greening the world economy / David Pearce. – London: Earthscan Publications Ltd, 1990. – 232 p.
4. Лісотехнічний термінологічний словник: український, російський, англійський / [Бакай Б.Я., Бехта П.А., Библюк М.І. та ін.]; під ред. Ю.Ю. Туниці, В.О. Богуслаєва.–Львів:Вид-во“Піраміда”,2014.– 967 с.
5. Регіональна екологічна політика в Україні (теорія формування, методи реалізації): моногр. /В.С. Кравців [НАН України, Ін-т регіон. дослідж.] – Львів, 2007. – 338 с.
6. Мельник Л.Г. Екологічна економіка: підручник підруч. [для студ. вищ. навч. закл.] /Л.Г.Мельник. – 2-ге вид., випр. і доп. – Суми: ВДТ «Університетська книга», 2003. – 348 с.
7. Екологізація сучасного суспільного життя в контексті подолання екологічних загроз і зміцнення екологічної безпеки / І. М. Синякевич, А. А. Головка, В. Р. Ковалишин, А. М. Польовський. // РВВ НЛТУ України. – 2015. – №13. – С. 186.
8. Екологізація лісокористування в контексті подолання глобальних екологічних загроз: моногр. / [І.М. Синякевич, А.М. Дейнека, А.А. Головка та ін.]; під. ред. д-ра екон. наук, проф. І.М. Синякевича. – Львів:.

References.

1. Pearce D. Blueprint for a green economy / David Pearce, Anil Markandya, Edward Barbier. – London: Earthscan Publications Ltd, 1989. – 193 p.
2. Chmyr, O. S. and Zakharkevych, N. P. (2013), "Green Economy: Essence, Goals and Basic Principles", *Ekonomichnyi visnyk Donbasu*, pp. 54–62.
3. Pearce D. Blueprint 2: Greening the world economy / David Pearce. – London: Earthscan Publications Ltd, 1990. – 232 p.
4. Bakai, B.Ya. Bekhta, P.A. Bybliuk, M.I. and others (2014), *Lisotekhnichniy terminolohichnyi slovnyk: ukrainskyi, rosiiskyi, anhliiskyi* [The forestry technical dictionary: Ukrainian, Russian, English], Vyd-vo“Piramida”, Lviv, Ukraine, P. 967.
5. Kravtsiv, V.S. (2007), *Rehionalna ekolohichna polityka v Ukraini (teoriia formuvannia, metody realizatsii)* [Regional environmental policy in Ukraine (theory of formation, methods of realization)], NAN Ukrainy, In-t rehion. doslidzh., Lviv, Ukraine, P. 338.
6. Melnyk, L.H. (2003), *Ekolohichna ekonomika* [Ecological Economics], 2nd ed., VDT «Universytetska knyha», Sumy, Ukraine, P. 348.
7. Syniakevych, I. M. Holovko, A. A. Kovalyshyn, V. R. and Polovskyi, A. M. (2015), "Ecologization of modern social life in the context of overcoming environmental threats and strengthening environmental safety", *RVV NLTU Ukrainy*, vol. 13, pp. 186.
8. Syniakevych, I.M. Deineka, A.M. Holovko, A.A. and others (2014), *Ekolohizatsiia lisokorystuvannia v konteksti podolannia hlobalnykh ekolohichnykh zahroz* [Ecologization of forest use in the context of overcoming global environmental threats], Kamula, Lviv, Ukraine, P.592.

Стаття надійшла до редакції 30.05.2019 р.